

ВЈЕЖБА λγ'. Анализирај и преведи: **α'** Οι Ἀθηναῖοι τριήρεις εἰς Ἀσίāν ἔπειμπον. **β'** Παρὰ τοῖς Πέρσαις οἱ σατράπαι ὕβριζον τὸν δῆμον. **γ'** Οἱ Λακεδαιμόνιοὶ ὑπερεῖχον τῶν Ἀθηναίων τῇ πρὸς πόλεμον τέχνῃ. **δ'** Ἰππίας Ἀθήνας τῆς σοφίας πρυτανεῖον ὀνόμαζεν. **ε'** Οἱ Σπαρτιάται ἐν τῷ πολέμῳ ἥδον Τυρταίου ἐμβατήριᾳ.

Г р а д и в о : аугмент (*GGJ*, §234–240); промјена имперфекта активног тематских глагола (*GGJ*, §231–233) и атематског глагола εἰμί (*GGJ*, §315).

П о ј а в е : *рекција* грч. гл. ὑπερέχω (+gen) која се разликује од рекције лат. гл. *supero*, *vinco* (+acc) и срп. *наđвисивати* (+acc); *инструментални датив* (*datīvus instrumenti*), у τῇ πρὸς πόλεμον τέχνῃ, који се преводи на латински аблативом (*arte bellīca*) а на српски инструменталом (*ратним умijeћем*); *парафраза* грч. ἡ πρὸς πόλεμον τέχνῃ, тј. лат. *ars bellīca* и срп. *ратно умijeћe*; *два акузатива*, тј. акузатив објекта са акузативом предиката, у Ἀθήνας τῆς σοφίας πρυτανεῖον ὀνόμαζεν, што се на латински преводи такође помоћу два акузатива (*Athènas sapientiae prytanēum appellābat*) а на српски помоћу акузатива и инструментала (*називао је Атину пританејем мудростi*).

А н а л и з а : Именице: **Ἀθηναῖοι** – nom mpl, Ἀθηναῖοι *Athenienses*, Ατινῖαν; **Ἀθηναῖοι** – gen mpl, Ἀθηναῖοι *Athenienses*, Ατινῖαν; **Ἀθήνας** – acc fpl, Ἀθήναι *Athēnae*, Ατινᾶ; **Ἀσίāν** – acc fsg, Ἀσίā *Asia*, Αζια; **δῆμον** – acc msg, δῆμος *rōpūlus*, народ; **ἐμβατήρια** – acc npl, ἐμβατήριον *modus*, марши; **Ἴππιας** – nom msg, Ἰππίας *Hippias*, Хипија; **Λακεδαιμόνιοι** – nom mpl, Λακεδαιμόνιοι *Lacedaemonii*, Спартанци; **Πέρσαις** – dat mpl, Πέρσαι *Persae*, Περсијанци; **πόλεμον** – acc msg, πόλεμος *bellum*, *pam*; **πολέμῳ** – dat msg, πόλεμος *bellum*, *pam*; **πρυτανεῖον** – acc nsg, πρυτανεῖον *prytanēum*, пританеј; **σατράπαι** – nom mpl, σατράπης *satrapes*, *campan*; **σοφίας** – gen fsg, σοφία *sapientia*, мудрост; **Σπαρτιάται** – nom mpl, Σπαρτιάτης *Spartānus*, Спартанац; **τέχνῃ** – dat fsg, τέχνη *ars*, умijeћe; **τριήρεις** – acc fpl, τριήρης *trirēmis*, трирема; **Τυρταίου** – gen msg, Τυρταίος *Tyrtaeus*, *Tyrtej*. Члан: **οἱ** – nom mpl, ὁ; **τῇ** – dat fsg, ἡ; **τῆς** – gen fsg, ἡ; **τοῖς** – dat mpl, ὁ; **τὸν** – acc msg, ὁ; **τῷ** – dat msg, ὁ; **τῶν** – gen mpl, ὁ. Глаголи: **ἔπειμπον** – 3pl ind ipf act, πέμπω *mitto*, слати; **ἥδον** – 3pl ind ipf act, ἥδω *cano*, пjeвати; **ὕβριζον** – 3pl ind ipf act, ὕβριζω *injuria afficio*, злостављати; **ὑπερεῖχον** (+ gen) – 3pl ind ipf act, ὑπερέχω *supero*, *vinco*, *наđвисивати*; **ὄνόμαζεν** – 3sg ind ipf act, ὄνομάζω *appello*, звати, називати. Предпози: **ἐν** – + dat, *in*, *y*; **εἰς** – + acc, *in*, *y*; **παρά** – + dat, *apud*, код; **πρὸς** – + acc, *ad*, за.

Т r a n s l a t i o : **i.** *Athenienses trirēmes in Asiam mittebant.* **ii.** *Apud Persas satrāpae (satrāpes) pōpūlum injuria afficiebant.* **iii.** *Lacedaemonii arte bellīca Athenienses vincēbant.* **iv.** *Hippias Athēnas sapientiae prytanēum appellābat.* **v.** *Spartāni in bello Tyrtaei modos canēbant.*

П р е в о д : **1.** Атињани су слали триреме у Азију. **2.** Код Персијанаца сатрапи су злостављали народ. **3.** Лакедемонјани су наđвисивали Атињане ратним умijeћем. **4.** Хипија је називao Атину пританејем мудростi. **5.** Спартанци су у рату пjeвали маршиeve Тиртеје (Тиртејeve маршиeve).

ВЈЕЖБА λδ'. Анализирај и преведи: **α'** Οἱ πολέμιοι παντοῖᾳ βέλῃ ἔρριπτον. **β'** Ἔξηταζεν ὁ στρατηγὸς τὸ στράτευμα ἐν τῷ πεδίῳ. **γ'** Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐκόντες προϊύβαινον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. **δ'** Ὁ Ξενοφῶν τῷ Κύρῳ ὡς ἐθελοντὴς συνεστράτευεν. **ε'** Οἱ Ἑλληνες τοῖς τῶν νεκρῶν στόμασὶ ὄβολὸν ἐνέβαλλον, ναῦλον τοῦ Χάρωνος.

П о ј а в е : парофраза грч. ἐκόντες προϊύβαινον и лат. *volentes progrediebantur*, тј. срп. *радо су ишли*; *апозиција*, у грч. ὄβολὸν ἐνέβαλλον, ναῦλον τοῦ Χάρωνος, која се на латински преводи такође апозицијом (*obolūm Charōn(t)is nauīlum inserēbant*) а на српски помоћу ријечи као или за (убацивали су обол као бродарину за Харона).

А н а л и з а : Именице: **βέλη** – acc npl, βέλος *telum*, *стријела*; **ἐθελοντὴς** – nom msg, ἐθελοντὴς *miles voluntarius*, добровољац; **Ἐλληνες** – nom mpl, Ἐλλην *Graecus*, Грк; **Κύρῳ** – dat msg, Κύρος *Cyrus*, *Kup*; **ναῦλον** – acc nsg, ναῦλον *nauīlum*, бродарина; **νεκρῶν** – gen mpl, νεκρός *mortuīs*, мртвак; **Ξενοφῶν** – nom msg, Ξενοφῶν *Xenōphōn*, Ксенофон; **ὄβολόν** – acc msg, ὄβολός *obolus*, обол; **πεδίῳ** – dat nsg, πεδίον *campus*, *рађниџа*, долина; **πολέμιοι** – nom mpl, πολέμιος *hostis*, *непријател*; **πολεμίους** – acc mpl, πολέμιος *hostis*, *непријател*; **πρόγονοι** – nom mpl, πρόγονοι *majōres*, *преци*; **στόμασὶ** – dat npl, στόμα ὅς, *уста*; **στράτευμα** – acc nsg, στράτευμα *exercitus*, *војска*; **στρατηγὸς** – nom msg, στρατηγός *dux*, *војсковођа*, заповједник; **Χάρωνος** – gen msg, Χάρων *Charon*, Харон. Прилјеви: **ἐκόντες** – nom mpl, ἐκῶν *volens*, *рад*; **παντοῖᾳ** – acc npl, παντοῖος *varius*, *свакојак*, различит.

Замјенице: **ήμέτεροι** – nom mpl, ήμέτερος *noster, наши*. Члан: **ό** – nom msg, ó; **οι** – nom mpl, ó; **τό** – acc nsg, tó; **τοῖς** – dat nsg, tó; **τοῦ** – gen msg, ó; **τοὺς** – acc mpl, ó; **τῷ** – dat msg, ó; **τῷ** – dat nsg, tó. Глаголи: **ἐνέβαλλον** – 3pl ind ipf act, ἐμβάλλω *insēro, убацвати*; **ἔξηταζεν** – 3sg ind ipf act, ἔξετάζω *exercitus recensum instituo, прегледати*; **ἔρριπτον** – 3pl ind ipf act, ὁίπτω *jacto, бацати*; **προύβατον** – 3pl ind ipf act, προβάτων *progredior, ити (напријед); συνεστράτευεν* – 3sg ind ipf act, συστρατεύω *in bellum proficiscor (una) cum, ратовати (заједно) са.*

Припози: **ώς** – *ut, како*. Предпози: **ἐν** – + dat, *in, y;* **ἐπι** – + acc, *contra, према*.

Translatio: i. Hostes varia tela jactabant. ii. Dux in campo in campo exercitus recensum instituebat. iii. Majores nostri contra hostes volentes progrediebantur. iv. Xenophon (una) cum Cyro in bellum miles ut voluntarius proficiscebatur. v. Mortuorum oribus Graeci obolum Charon(t)is naulum inserebant.

П р е в о д : 1. Непријатељи су бацали свакојаке стријеле. 2. Војсковођа је прегледао војску на равници. 3. Наши преци су радо ишли против непријатеља. 4. Ксенофонт је као добровољац ратовао (заједно) са Киром. 5. Граци су у уста мртвака убацуvali обол као бродарину Харона (Харонову бродарину, бродарину за Харона).

ВЈЕЖБА λε'. Анализирај и преведи: **α'** Ἐκ παίδων εἰθιζόμην τὰ Ἑλληνικὰ γράμματά σπουδάζειν. **β'** Οι Ἀθηναῖοι συνελέγοντο ἐν Πυκνὶ καὶ ἐνταῦθα ἐβουλεύοντο. **γ'** Ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀποικιαὶ ἔχεπέμποντο εἰς πολλὰς χώρας. **δ'** Πάντων τῶν Ἑλλήνων τῶν μαθημάτων καὶ τῶν τεχνῶν μάλιστά ἐπεμέλοντο οἱ Ἀθηναῖοι.

Г р а д и в о : промјена имперфекта медиопасивног тематских глагола (GGJ, §231-233).

П о ј а в е : *парафраза* грч. ἐκ παίδων, тј. лат. *a puero* и срп. од *малих ногу*; *реквија* грч. гл. споудάζω (+acc) која се разликује од реквије лат. гл. *studeo* (+dat) и срп. гл. *бавити се* (+int) и грч. гл. ἐπεμέλοντο (+gen) која се разликује од реквије лат. гл. *studeo* (+dat) и срп. *бавити се* (+int).

А на л и з а : Именице: **Ἀθηναῖοι** – nom mpl, Ἀθηναῖοι *Athenienses, Атињани*; **ἀποικιαὶ** – nom fpl, ἀποικιαὶ *colonia, колонија*; **γράμματά** – acc npl, γράμματά *littérae, књижевност*; **Ἑλλήνων** – gen mpl, Ἑλλῆν *Graecus, Грк*; **μαθημάτων** – gen npl, μάθημά *studium, научено, учење, наука*; **Πυκνὶ** – dat fsg, Πυκνὸς *Pnyx, Пник*; **τεχνῶν** – gen fpl, τέχνη *ars, умјеће, занат*; **Φοινίκων** – gen mpl, Φοινῖξ *Poenus, Феничанин*; **χώρας** – acc fpl, χώρα *terra, земља, крај*. Пријјеви: **Ἐλληνικά** – acc npl, Ἐλληνικός *Graecus, грчки*; **παίδων** – gen mpl / fpl, παῖς *puer, puella* pl *libéri, дјечак, дјевојчица*, pl *δjeца*; **πάντων** – gen mpl, πᾶς *omnis, саб*; **πολλὰς** – acc fpl, πολὺς *multus, мног*. Члан: **οι** – nom mpl, ó; **τά** – acc npl, tó; **τῶν** – gen fpl, ó; **τῷ** – gen mpl, ó; **τῷν** – gen npl, tó. Глаголи: **ἐβουλεύοντο** – 3pl ind ipf mp, βουλεύω *consilia agito, вијећати*; **εἰθιζόμην** – 1sg ind ipf mp, ἐθιζω *soleo, имати обичај*; **ἔχεπέμποντο** – 3pl ind ipf mp, ἔκπεμπω *emitto, одавшиљати*; **ἐπεμέλοντο** – 3pl ind ipf mp, ἐπιμέλομαι *studeo, бавити се*; **σποудάζειν** – inf praes act, σποудάζω *studeo, бавити се*; **συνελέγοντο** – 3pl inf ipf act, συλλέγω *convenio, скупљати*. Припози: **ἐνταῦθα** – *ibi, онде*; **μάλιστά** – *potissimum, највише*. Предпози: **εἰς** – + acc, *in, y*; **εκ** – + gen, *ab, od*; **ἐν** – + dat, *in, y*. Везници: **καὶ** – *et, -que, и*.

Translatio: i. A puero littéris Graecis studere solebam. ii. Athenienses in Pycne conveniebantur et ibi consilia agitabant. iii. Coloniae a Poenis in multas terras emittebantur. iv. Studiis artibusque omnium Graecorum Athenienses potissimum studebant.

П р е в о д : 1. Од *малих ногу* имао сам обичај да се бавим грчком *књижевношћу*. 2. Атињани су се скупљали на *Пниксу* и *онде* *вијећали*. 3. *Феничани* су одавшиљали *колоније* у *многе крајеве*. 4. Од *свих Грка* Атињани су се *највише бавили наукама* и *умијећима*.

ВЈЕЖБА λς'. Анализирај и преведи: **α'** Οι Εἴλωτες τοῖς Σπαρτιάταις τὴν γῆν εἰργάζοντο. **β'** Οι Ῥωμαῖοι ἐν πολλαῖς μάχαις τῶν Καρχηδονίων περιεγίγνοντο. **γ'** Οι ἡμέτεροι πρόγονοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλαττάν πολλάκις πρὸς τοὺς πολεμίους μαχόμενοι σωτῆρες τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐγίγνοντο. **δ'** Ἐν ταῖς κώμαις ηὐλίζοντο οἱ στρατιώται.

П о ј а в е : *реквија* грч. гл. περιγίγνομαι (+gen) која се разликује од реквије лат. гл. *supero, vincō* (+acc) и срп. гл. *надвлададавати, побјеђивати* (+acc); *парафраза* грч. κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλαττάν, тј. лат. *terra marique* и срп. *на земљи и на мору*.

А нализа : Имените: γῆν – acc fsg, γῆ terra, земля; Εἴλωτες – nom mpl, Ейлос *Helos (Helōta)*, Хелот; ἐλευθερίας – gen fsg, ἐλευθερία *libertas*, слобода; θάλατταν – acc fsg, θάλαττα *mare*, море; **Кархидонион** – gen mpl, Кархидониос *Carthaginensis*, Картахини; **кърмач** – dat fpl, кърмач *vicus, celo*; **мъжчина** – dat fpl, мъжчина *rigna*, битка; **патриот** – gen fsg, патриот *patria, отаџбина*, домовина; **полемист** – acc mpl, полемист *hostis, непријател*; **противник** – nom mpl, противник *magister, преци*; **Римлянин** – nom mpl, Римлянин *Romānus, Римлан*; **Спартанец** – dat mpl, Спартанец *Spartānus, Спарта*; **старател** – nom mpl, старател *miles, војник*; **свободник** – nom mpl, свободник *servātor, спасилец*. Придеви: **популарен** – dat fpl, популарен *multus, мног*. Замјенице: **јметерој** – nom mpl, јметерој *noster, наши*. Члан: **ој** – nom mpl, ој; **тјен** – acc fsg, и; **тјес** – gen fsg, и; **тјас** – dat fpl, и; **тјес** – dat mpl, о; **тјес** – acc mpl, о; **тјен** – gen mpl, о. Глаголи: **гигант** – 3pl inf ipf mp, гигант *fio, бивати, постмажати*; **сиргач** – 3pl ind ipf mp, сиргач *colo, обраћивати*; **пљизант** – 3pl ind ipf mp, сјуљичомат *pernocto, ноћити*; **мажомен** – nom mpl pt praes mp, мажомат *rigno, борити се*; **перегигант** – 3pl ind ipf mp, перегигант *supero, vingo, надвлададавати, побједивати*. Припози: **популарен** – сајре, често. Предпози: **ен** – + dat, in, y; **ката** – + acc, per, no; **против** – + acc, contra, против. Везници: **кај** – et, -que, и.

Translatio : i. *Helōtae Spartānis terram colebant*. ii. *Romāni in multis pugnis Chartaginenses superābant*. iii. *Majores nostri terra marique saepe contra hostes pugnantes patriae & libertatis servatores facti sunt*. iv. *Milites in vicis (ruri) pernoctabant*.

Превод : 1. Хелоти су Спартанцима обраћивали земљу. 2. Римљани су у многим биткама надвладавали Картахине. 3. Наши преци су постали спасиоци отаџбине и слободе често се борећи против непријатеља и на земљи и мору. 4. Војници су ноћили у селима.

ВЈЕЖБА VIII. Метафора: i. *Raro homines sorte sua contenti erant*. ii. *Demosthēnes & Cicēro clari oratōres erant*. iii. *Graeci & Romāni mortuos cremābant aut sepeliēbant*. iv. *Graeci in Ponto Euxīno multas colonias habēbant*.

А нализа : Имените: *Cicēro* – Кикерон; *colonia* – апокија; *Demosthēnes* – Демостен; *Graecus* – „Еллин; *homo* – људској; *orātor* – љитар; *Pontus Euxīnus* – Евксински појти; *Romānus* – Римљанин; *sors, v. contentus*. Придеви: *clarus* – једноћој; *contentus* (sorte sua ~) – аутаркиј; *mortuus* – веќров; *multus* – популар. Замјенице: *sius, v. contentus*. Глаголи: *cremo* – катакај; *habeo* – ћах; *sepelio* – катат; *sum* – ејм. Припози: *raro* – јолигакиј. Предпози: *in* – ен. Везници: *aut* – и; *et* – кај.

М е т а ф о р а : α' Όλιγάκις οἱ ἄνθρωποι αὐτάρκεις ἦσαν. β' Ο Δημοσθένης καὶ ὁ Κικέρων ἔνδοξοι ὁγτορες ἦσαν. γ' Οι Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κατέκαιον ἡ κατέθαπτον τοὺς νεκροὺς. δ' Οι Ἕλληνες ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πολλὰς ἀποκιάς εἶχον. (Поллакија апокија тој је Еллински појти јошан.)

ВЈЕЖБА IX. Метафора: *DE MAGISTRATIBUS ROMĀNIS. Duo consules rem publicam administrabant & in bello exercitum ducebant. Praetores jus dicebant. Aediles annonamque curabant & ludos annuos parabant. Quaestores aerarium custodiebant. Censores mores civium observabant*.

А нализа : Имените: *aerarium* – таџијон; *aedīlis* – аѓораномој; *annōna* – сїтој; *bellum* – поплемој; *censor* – тимјет; *civis* – политеј; *consul* – ўпатој; *exercitus* – стратија; *jus, v. dicere*; *ludus* – аѓон; *magistratus* – политејоменој; *mos* – тројој; *praetor* – аѓономој; *quaestor* – таџија; *res publica* – којон. Придеви: *annuus* – ёвнјатијој; *Romānus* – Римљаник. Бројеви: *duo* – двој. Глаголи: *administro* – политејомај; *curo* – єпцијелеван ћах; *custodio* – фулатија; *dico (jus ~)* – таја диктаја ѡриџај; *duco* – јагај; *observeo* – парофулатија. Предпози: *de* – перј. Везници: *et* – кај.

М е т а ф о р а : ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ. Δύο ύπατω ἐπολιτεύοντο τὸ κοινὸν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ἥγον τὴν στρατιάν. Οι δ' ἀστυνόμοι τὰ δίκαια ὥριζον (= парофраза). Οι δ' ἀγορανόμοι ἐπιμέλειαν τοῦ σίτου εἶχον (= парофраза) καὶ παρεσκευάζοντο τοὺς ἐνιατοίους ἀγῶνας. Οι δὲ ταμία τὸ ταμιεῖον ἐφύλαττον. Οι δὲ τιμηταὶ τοὺς πολιτῶν τρόπους παρεφύλαττον.

ВЈЕЖБА 8. Метафора: 1. Атињани бираху сваке године девет архоната, а Римљани два конзула. 2. Код старих народа робови су тешко живјели; зато су често дизали устанке.

3. Критија и Алкибијад не слушаху ријечи Сократове. **4. Грци осниваху многе колоније.**

5. У борби смо спремно пратили вођу. **6. Пеоњани бацаху мртве у баре.**

Анализа: Имените: **Алкибијад** – Ἀλκιβιάδης; **архонт** – ἄρχων; **Атињанин** – Ἀθηναῖος; **бара** – λίμνη; **борба** – μάχη; **вођа** – ἡγεμόν; **година** – ἔνιαυτός; **Грк** – Ἕλλην; **живот** – βίος; **колонија** – ἀποικία; **конзул** – ὑπατος; **Критија** – Κριτίας; **народ** – δῆμος; **Пеоњани** – Πατίονες; **ријеч** – λόγος; **Римљанин** – Ῥωμαῖος; **роб** – δοῦλος; **Сократ** – Σωκράτης. Пријеви: **мног** – πολύς; **мртав** – νεκρός; **стар** – παλαιός; **сваки** – ἕκαστος; **тежак** – χαλεπός. Бројеви: **два** – δύο; **девет** – ἐννέα. Глаголи: **бацати** – βάλλω; **бијати** – ἐκλέγω; **дизати устанке** – στασιάζω; **живјети** – βίον ἄγω; **оснивати (колоније)** – ἐκπέμπω; **пратити** – ἐπομαῖ; **слушати** – πειθομαῖ. Припози: **спремно** – προθύμως; **често** – πολλάκις. Предпози: **код** – παρὰ; **у** – ἐν (gdje), εἰς (kamo). Везници: **и** – καὶ; **зато** – διότι. Речце: **не** – οὐ.

Μ ε τ ἀ φ ρ α σ ῥ ζ : **α'** Οι μὲν Ἀθηναῖοι ἐκάστου ἔτους (κατ' ἔνιαυτὸν) ἐξέλεγον τοὺς ἐννέα ἄρχοντάς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς δύο ὑπάτους. **β'** Παρὰ παλαιοὶ δῆμοις οἱ δοῦλοι χαλεπὸν βίον ἦγον· διότι πολλάκις ἐστασίαζον. **γ'** Ο Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης τοῖς τοῦ Σωκράτους λόγοις οὐκ ἐπείθοντο. (Π ο j a в e : *присвојни генитивus* (*genitivus possessivus*), γι τοῖς τοῦ Σωκράτους λόγοις; *негација оук*, која овако гласи испред вокала, γι ούκ ἐπείθοντο; *реквија* грч. гл. πειθομαῖ (+dat) која се разликује од реквије срп. гл. *слушати* (+acc).) **δ'** Οι Ἕλληνες πολλὰς ἀποικίας ἐξέπεμπον. **ε'** Ἐν τῇ μάχῃ τῷ ἡγεμόνῳ προθύμως εἰπόμεθά. (Π ο j a в e : *реквија* грч. гл. ἐπομαῖ (+dat) која се разликује од реквије срп. гл. *пратити* (+acc).) **ζ'** Οι Πατίονες τοὺς νεκροὺς εἰς λίμνας ἐβαλλον.